

ПУБЛИКАЦИЈЕ / BOOKS

Слободан Турлаков

ИСТОРИЈА ОПЕРЕ И БАЛЕТА НАРОДНОГ ПОЗОРИШТА У БЕОГРАДУ (ДО 1941)

Издавач: аутор и Чигоја штампа, Београд 2005.

Музичко-сценска историја београдског Народног позоришта (формат А4 није дозволио да се хиљаду страница повеже у једну књигу, те је она изашла у два тома) представља резултат дугогодишњих истраживања и креативне обраде драгоценог материјала који се односи на рађање и егзистирање оперске установе код Споменика. Слободан Турлаков, театролог, књижевник, позоришни и музички критичар, професор Факултета музичке уметности у Београду, аутор је више врло значајних књига и бројних студија из области музичке сцене, уз незаобилазни *Летопис музичког живота у Београду 1840–1941* (Позоришни музеј Србије, Београд 1994).

У свом недавно објављеном опусу Турлаков обухвата буквално све што се односи на оперско извођаштво, до Првог светског рата у престоници краљевине Србије, после рата у главном граду Краљевине СХС, касније Југославије.

Његова *Историја* је подељена на два дела. У првом су представљени сами почети, од извођења оперских арија, оперских одломака, првих оперских представа, такође оних од страних оперских трупа, уз Оперу на булевару Жарка Савића и прве две оперске сезоне у Народног позоришту. Други део се креће кроз регуларне оперске и балетске међуратне београдске сезоне у периоду 1919/20 – 1940/41. Дат је репертоар, оперски и балетски, поделе на премијерама и репризама, број извођења, гостовања појединаца и, у оном времену ретких, групних посета домаћих или страних оперских ансамбала. У финалу аутор даје табеларне прегледе приказаних опера и балета у периоду 1913–1941, имена чланова београдске Опере пре Првог рата и чланова Опере и Балета Народног позоришта од 1919. до 1941. године. Следи резиме, за њим прилози у виду фотографија и плаката, као и рецензије академика Дејана Медаковића, академика Василија Крестића и професора Душана Плавше.

„И то је крај...“ – да цитирамо кратку и језгровиту коду ауторовог резимеа – „крај једне велике епохе, која је родила Оперу и Балет, развила их и раширила до неслућених размера, тако и толико да су постали незаобилазна чињеница наше културе.“ У тој епохи, наводи даље Турлаков, родила се и критика, развила и раширила, исто тако и публика, „а то је било и најважније, чак највећи доказ незаобилазности чињенице успешног постојања Опере и Балета.“ Књига нашег писца, великог познаваоца оперске уметности и позоришта уопште, исто је тако незаобилазна литература за стручњаке, историчаре опере и балета на нашим просторима, као и историчаре српске и иностране музике, књига која, како сам аутор каже, даје увид у кретања „светог и незаобилазног тројства наше културе“: Опере са Балетом, критике и публике.

Као и њој сличне студије, *Историја* је заснована на архивској грађи и критикама из дневних листова и часописа, које аутор обилато цитира, нарушавајући при том „свето тројство наше културе.“ Сва дела Турлакова, нарочито она која се односе на српску Оперу, као што су и књиге (у издању српског Позоришног музеја и *Борбе Верди у Београду* (1994, допуњена докторска дисертација, брањена 1977), *Са Чајковским у Београду* (1997), *Пучини и веристи* (2003), у исцрпним и врло занимљивим анализама представљају беспошtedно (и духовито) ауторово расправљање са критичарским ароганцијама и недоследностима. За то заиста носе кривицу приказивачи представа, који су неким непримереним судовима учинили неправду и групама и појединим уметницима, са трајним последицама. Такве појаве, којима је узрок критичарска одбојност према опери („опијуму за широке масе“), или балету, доводе интерпретаторе њихових написа (не само Турлакова) у ситуацију да се обрачунавају са покојницима. Обрачун аутора *Историје* у рекапитулацији књиге је за предратну критику уништавајући. Победници остају извођачи, публика и сама опера.

Посетиоцима позоришта, љубитељима оперске уметности, ова публикација посебно је за препоруку, лако се чита и прати, јер је писана прегледно и систематично, дајући јасан увид у велико богатство међуратног музичког живота у Београду. Коначно, књига доноси комплетну истину о опери у Краљевинама Србији и Југославији, за оне који су држали људе у незнању са причама о ништавности било каквих достигнућа у „старој, трулој Југославији“, и за оне који су, у недостатку правих сведочанстава, били принуђени да у то верују.

Надежда Мосцова

UDK 792.54/.82(497.11 Beograd)(091)

78.072.3 Turlakov Slobodan